

- Müstəqil Azərbaycanın qazandığı hər bir uğurun təməlinə ümummilli lider Heydər Əliyevin müəllifi olduğu inkişaf strategiyası dayanır. Azərbaycanın inkişaf mərhələlərinin təhlili göstərir ki, bu strategiyanın tarixi ulu öndərin Azərbaycanda ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışından xeyli əvvəl – 1969-cu ildə respublikaya rəhbər seçilməsindən başlayır.*

Bu dövrdək zəngin iqtisadi potensialının, təbii sərvətlərinin olmasına baxmayaraq, Azərbaycan keçmiş ittifaq respublikaları arasında bütün göstəricilərə, eləcə də yaşayış səviyyəsinə görə axırınıcı yerlərdən birini tuturdu. Azərbaycan bütün keçmiş ittifaqı ən qiymətli təbii sərvət sayılan neftlə təmin etdiyi halda, heç bir iqtisadi resursu olmayan digər respublikalarda yaşayış səviyyəsi bizdə olduğundan xeyli yüksək idi. 1969-cu ildə Heydər Əliyevin respublikamızda rəhbərliyə gəlməsi, sovet rejiminin sərt qanunlarına baxmayaraq, Azərbaycanda digər sahələrlə yanaşı, iqtisadi inkişafa da yol açdı və ölkəmiz qısa zaman kəsiyində keçmiş ittifaqın tərkibində o zaman üçün müasir iqtisadiyyata malik respublikaya çevrildi. Ulu öndərin rəhbərliyi altında başlanan genişmiqyaslı işlərin nəticəsində Azərbaycan keçmiş ittifaq respublikaları arasında öz layiqli yerini tutdu.

1969-1982-ci illərdə respublikamızda elektron maşınqayırması, radioəsnayə, yüngül və yeyinti sənayesi üçün maşın və avadanlıq istehsalı, habelə digər müxtərəqqi sənaye sahələri yarandı. Əgər XIX əsrdən 1969-cu ilədək Azərbaycanda 735 böyük sənaye obyektii tikilmişdisə, Heydər Əliyevin respublikaya rəhbərlik etdiyi ilk dövrdə - cəmi 14 ildə onların sayı 1048-ə çatdı. Sənayenin inkişafında elmi-texniki tərəqqinin nailiyyətlərinin geniş tətbiqi nəticəsində 1971-1985-ci illərdə 581 adda yeni tipli maşın, avadanlıq, aparat və cihaz nümunələri yaradıldı. Azərbaycan həmin illərdə neft məhsulları, neft avadanlığı, polad borular, əlvan metallar, sintetik kauçuk, elektrik mühərrikləri, məişət kondisionerləri, mineral gübrələr, xalça və digər istehsal növləri üzrə keçmiş ittifaqda aparıcı yerlərdən birini tuturdu. Ölkəmizdə buraxılan 350 adda məhsul dünyanın 65 ölkəsinə ixrac olunurdu.

Bakının bu illərdə inkişaf etdirilməsi və abadlaşdırılması nəticəsində onun gərkəmi də dəyişdi. Park-taxtımız yeni mikrorayonlar, park və xiyabanlar, küçə və meydanlar hesabına böyüyərək gözəlləşdi.

Respublika rəhbərinin xüsusi diqqət yetirdiyi məsələlərdən biri də əhalinin mənzil şəraitinin yaxşılaşdırılması idi. 14 ildə respublika əhalisinə 376,1 min yeni tikilən mənzil verildi. Bu, Azərbaycanın hər üç sakinindən birinin məhz həmin dövrdə yeni mənzillə təmin edilməsi demək idi.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Heydər Əliyevin 1969-cu ildə hakimiyyətə gəlişindən sonrakı dövr, əslində, respublikamızı müstəqil dövlət quruculuğuna aparan yolun başlanğıcı idi. Ötən əsrin 70-ci illərindən başlanan iqtisadi inkişaf, milli-mədəni dirçəliş, özünüdərk, milli ruhun yüksəlişi xalqımızın uzun dövrdən bəri qəlbində yaşatdığı dövlətçilik ideyasının milli-azadlıq mübarizəsində əsas hərəkətverici qüvvəyə çevrilməsinə mühüm zəmin yaratdı.

Ümummilli liderin xalqın iradəsi və çağırışı ilə 1993-cü ildə siyasi hakimiyyətə qayıdışı bütün sahələrdə olduğu kimi, ölkəmizin iqtisadi həyatında da təleyüklü dəyişikliklərin əsasını qoydu. Azərbaycan dövlətini və ölkə iqtisadiyyatını labüd fəlakətdən, hərəc-mərclikdən xilas edən ulu öndər ölkənin iqtisadi yüksəlişi üçün təcili tədbirlər görməyə başladı. Keçmiş ittifaq səviyyəsində mövcud iqtisadi əlaqələr qırıldıqdan sonra milli iqtisadiyyatın dirçəldilməsi üçün ölkənin təbii resurslardan istifadə olunması və milli məhsulların xarici bazarlara çıxışının təmin edilməsi mühüm önəm daşıyırdı. Azərbaycanın o zamankı məhdud imkanlarını nəzərə alan Heydər Əliyev iqtisadiyyatda ciddi dönüşə nail olmaq üçün respublikanın zəngin karbohidrogen ehtiyatlarından səmərəli istifadəni vacib saydı. Görülmüş işlər nəticəsində 1996-2003-cü illər ərzində Azərbaycan ümumi daxili məhsul iki dəfəyədək, orta aylıq əməkhaqqı 6,2 dəfə, pensiyalar isə 5,1 dəfə artdı.

Xatırlatmaq istərdim ki, Azərbaycan dövlət müstəqilliyini 1991-ci ildə qazansa da, bu müstəqilliyin ilk iki ili Qarabağ müharibəsi və daxili çəkişmələrin ən gərgin vaxtları idi. Buna görə də həmin dövrdə iqtisadi inkişafdan heç

Heydər Əliyevin qanunvericilik təşəbbüsü əsasında parlamentə təqdim olundu.

Yeri gəlmişkən, ümummilli liderimizin Azərbaycan nəqliyyat sisteminin əsas qollarından olan polad magistralın inkişafındakı misilsiz rolu barədə qeydlərimi də oxucuların diqqətinə çatdırmaq istərdim. Xatırladım ki, bu sahə hazırda özünün sürətli inkişaf mərhələsindədir. Dəmir yolunda görülən nəhəng işlər, şübhəsiz ki, böyük siyasi xadim, ümummilli lider Heydər Əliyevin uğurlu iqtisadi siyasəti, dəmir yoluna daim qayğısı sayəsində mümkün olub. Ölkəyə rəhbərlik etdiyi bütün zamanlarda ümummilli liderimizin rəhbərliyi altında həyata keçirilən məqsədyönlü iqtisadi islahatlar, uğurlu daxili və xarici siyasət, demokratikləşmə Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafının sürətlənməsini reallaşdırdı. Ulu öndərin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi həm birinci, həm də ikinci dövrü Azərbaycan dəmir yolunun texniki tərəqqi və hərtərəfli inkişaf dövrü adlandırmaq

Azərbaycan dəmir yolunun dinamik inkişafı Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır

bir söhbət gedə bilməzdi. 1993-cü ildə ölkəyə rəhbərliyi öz üzərinə götürən ümummilli lider Heydər Əliyevin şəxsi səyləri sayəsində bütün respublika iqtisadiyyatında olduğu kimi, dəmir yolu nəqliyyatında da əsaslı dəyişikliklərə və köklü inkişafa təkən verildi. Təkcə bir faktı demək lazımdır ki, Azərbaycan dəmir yolunda mühüm obyektlərin böyük əksəriyyəti məhz ulu öndərin təşəbbüsü və ciddi nəzarəti sayəsində istismara verilib.

Ümummilli liderimizin qayğısı ilə dəmir yolunda həyata vəsiqə alan yenilikləri sadalamaqla qurtarmaq olmaz. Məhz bu illərdə istehsalatda əsas fəaliyyətlə yanaşı, 14300 texniki yeniləşmə metodu tətbiq edilib və bunlar dəmir yolunun bütün sahələrini əhatə edib. O, istər, bilavasitə, respublikaya rəhbərlik etdiyi 1969-1982-ci illər, istərsə də keçmiş SSRİ hökuməti rəhbərliyində fəaliyyətdə olduğu 1983-87-ci illər ərzində, ölkə dəmir yolunun müasir, xaricdə istehsal olunan texniki maşın-mexanizmlərlə və avadanlıqlarla təchiz edilməsinə səy göstərüb. O illərdə Azərbaycan polad magistralının yüzlərlə ən yaxşı dəmir-yolçusu SSRİ-nin orden və medalları ilə təltif olunub ki, bu da ümummilli lider tərəfindən dəmir yoluna və dəmiryolçulara göstərilən böyük qayğı və diqqətin parlaq təzahürüdür.

O dövrdə islahatların uğurla aparılması üçün yeni qanunların qəbulu son dərəcə vacib idi. Genişmiqyaslı islahatlara başlayan ulu öndər yaxşı bilirdi ki, bu prosesin ağırsız keçməsi üçün ilk növbədə məkəmməl qanunvericilik bazası formalaşdırılmalıdır. Ona görə də qanunvericilik təşəbbüsü əsasında iqtisadiyyatın ayrı-ayrı sahələrini tənzimləyən qanun layihələrini Milli Məclisin müzakirəsinə göndərən Heydər Əliyev onların demokratik prinsiplərlə və aşkarlıq şəraitində müzakirəsini də vacib sayırdı. Bu dövrdə qəbul olunan iqtisadi qanunlar Azərbaycanın milli iqtisadi inkişaf modelinin formalaşmasına və iqtisadi islahatların vətəndaşların mənafeyinə uyğun şəkillə həyata keçirilməsinə etibarlı zəmin yaratdı. 1993-2003-cü illərdə qəbul edilən 1715 qanun və qərardan 975-i məhz ümummilli lider

olar. 1969-cu ildə ilk dəfə respublika rəhbərliyinə gələn Heydər Əliyevin şəxsi səyləri sayəsində bütün respublika iqtisadiyyatında olduğu kimi, dəmir yolu nəqliyyatında da əsaslı dəyişikliklərə və köklü inkişafa təkən verildi. Təkcə bir faktı demək lazımdır ki, Azərbaycan dəmir yolunda mühüm obyektlərin böyük əksəriyyəti məhz ulu öndərin təşəbbüsü və ciddi nəzarəti sayəsində istismara verilib.

Ümummilli liderimizin qayğısı ilə dəmir yolunda həyata vəsiqə alan yenilikləri sadalamaqla qurtarmaq olmaz. Məhz bu illərdə istehsalatda əsas fəaliyyətlə yanaşı, 14300 texniki yeniləşmə metodu tətbiq edilib və bunlar dəmir yolunun bütün sahələrini əhatə edib. O, istər, bilavasitə, respublikaya rəhbərlik etdiyi 1969-1982-ci illər, istərsə də keçmiş SSRİ hökuməti rəhbərliyində fəaliyyətdə olduğu 1983-87-ci illər ərzində, ölkə dəmir yolunun müasir, xaricdə istehsal olunan texniki maşın-mexanizmlərlə və avadanlıqlarla təchiz edilməsinə səy göstərüb. O illərdə Azərbaycan polad magistralının yüzlərlə ən yaxşı dəmir-yolçusu SSRİ-nin orden və medalları ilə təltif olunub ki, bu da ümummilli lider tərəfindən dəmir yoluna və dəmiryolçulara göstərilən böyük qayğı və diqqətin parlaq təzahürüdür.

Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən təməli qoyulan və ölkə Prezidenti İlham Əliyevin uğurla davam etdirdiyi müasir dövrün iqtisadi islahatları respublikamıza böyük uğurlar gətirib, ölkə iqtisadiyyatının sürətli inkişafına səbəb olub. Ümummilli liderin rəhbərliyi ilə yaradılan nəqliyyat infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi və modernləşdirilməsi prosesi hazırda möhtərəm dövlət başçımız İlham Əliyev tərəfindən daha intensiv şəkillə aparılır, Azərbaycan dəmir yolu ölkənin sosial-iqtisadi inkişafında mühüm yer tutan təsərrüfat kompleksi kimi dinamik inkişaf edir.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri akademik Ramiz Mehdiyevin təbrincə desək, cənab İlham Əliyevin prezidentliyi dövründə ölkədə möhtəşəm dəyişikliklər baş verib, Azərbaycan dünyanın dinamik inkişaf etməkdə olan ölkələrindən birinə çevrilib... İqtisadiyyatın görünməmiş yüksəliş göstəriciləri dünya iqtisadiyyatının sanballı simalarının diqqətini cəlb etmiş özünəməxsus rekordda oxşayır.

Akademik Ramiz Mehdiyev, eyni zamanda, çıxışlarının birində Azərbaycan fenomenindən bəhs edərək bildirib ki, bu, nadir nümunədir, çünki iqtisadiyyatı 1990-cı illərin əvvəllərində bərpad vəziyyətə düşən ölkə olduqca qısa müddətdə əhali üçün ən kiçik məsrəflərlə sovet dərğunluğu dövrünün çətinliklər səddini aşaraq dünyanın turbulent regionlarından birində özünəməxsus sabitlik adasına çevrilə bilib.

Bu halda hələ də Azərbaycanın Qarabağ regionuna sahib olmaq iddialarından əl çəkməyən, Azərbay-

<i>Heç vaxt fikirləşməyin ki, Vətən sizə nə verir. Həmişə öz-özünüzdən soruşun ki, siz Vətən üçün nə etmişiniz?..</i>
<i>Heydər ƏLİYEV, Ümummilli lider</i>

gözlənilir. Digər bir yenilik isə odur ki, “Stadler Rail Group” şirkəti ilə Azərbaycanın “Railway İnternational Distribution” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti arasında Gəncədə vaqon istehsalı üzrə birgə müəssisənin yaradılması haqqında müqaviləyə əsasən, “Stadler” Gəncə vaqon istehsal zavodu fəaliyyətə başlayacaq. Bir sözlə, yeni qatarların, teplovozların, lokomotivlərin gətirilməsi və həyata keçirilən digər tədbirlər nəticəsində dəmir yolu sahəsində inkişaf dinamik xarakter alıb.

Azərbaycan üçün mühüm önəm daşıyacaq, eyni zamanda, Çini respublikamız vasitəsilə Avropa ilə birləşdirəcək Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun yaxın dövrdə işə düşməsi gözlənilir. Bundan başqa, hazırda Azərbaycan və İran arasında

Azərbaycan dəmir yolunun dinamik inkişafı Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır

dəmir yolu xətləri mövcud olmadığından avtomobil nəqliyyatı ilə daşınır. Ona görə də “Şimal-Cənub” beynəlxalq nəqliyyat dəhlizinin reallaşması bu gün Azərbaycan Respublikası ilə İran İslam Respublikası qarşısında duran prioritet məsələlərdən biridir. Adıçəkilən beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi böyük siyasi və iqtisadi əhəmiyyətə malik olmaqla, yük və sərnişin daşımalarının həcminin dəfələrlə artmasına imkan yaradacaq. Azər-

baycan və İran arasında iqtisadi əməkdaşlığın genişləndirilməsinə öz töhfəsini verəcəkdir. Xatırladım ki, “Şimal-Cənub” beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi İran, Rusiya, Avropa, Cənubi Asiya və Fars körfəzi ölkələri arasında ticarət dövriyyəsini genişləndirmək məqsədilə 2000-ci ildə təsis olunub. Azərbaycan Respublikası isə 2005-ci ilin sentyabrından bu təşəbbüsə qoşulub. Dəhlizin əsas məqsədi Cənubi Asiya və Fars körfəzinin limanlarını Azərbaycan və İran vasitəsilə Rusiya və Avropa ölkələri ilə birləşdirməkdən ibarətdir. Bu dəhlizin digər marşrutlarla müqayisədə əsas üstünlüyü tranzit məsafəsinin və vaxtının 3 dəfə az olmasıdır.

Dəhliz vasitəsilə yüklərin çatdırılmasının qiyməti rəqabətə daha davamlıdır. “Şimal-Cənub” beynəlxalq nəqliyyat dəhlizinin digər üstünlüklərinə marşrutun təhlükəsizliyi və beynəlxalq tranzit dəhlizləri ilə kəsişməsinə aid etmək olar. Ümumiyyətlə, bu dəhliz digər ətraf ölkələri də nəzərə almaqla illik 30 milyon ton yükün hərəkət etdiyi nəqliyyat dəhlizi kimi tranzit vaxtı və qiyməti baxımından ən səmərəli logistik həll yoludur. Ekspertlərin hesablamalarına görə, ilkin mərhələdə bu yük potensialının illik 5 milyon ton hissəsini və daha sonra maddi-texniki bazanın genişləndirərək illik 10 milyon ton daşınmanı Azərbaycan üzərinə keçirmək mümkündür.

lükəsizliyin təmin olunması istiqamətində qarşıya qoyulan vəzifələr uğurla icra edilir.

Möhtərəm dövlət başçımızın ölkəmizin dinamik inkişafı naminə atdığı qətiyyətli addımlar bir daha göstərir ki, cənab İlham Əliyev keyfiyyətə yeni mərhələdə ictimai münasibətlər sisteminin sağlamlaşmasını, məmurların fəaliyyətində müasir dövrün tələblərinin nəzərə alınmasını, idarəçilikdə sivil normaların qorunmasını vacib sayır.

Xüsusi vurğulamaq istərdim ki, “Azərbaycan Dəmir Yolları” QSC-də də islahatlar dönməz xarakter alıb. Bu isə kollektiv tərəfindən böyük razılıq hissi ilə qarşılanıb, böyük qətiyyətə yeni mərhələdə ictimai münasibətlər sisteminin sağlamlaşmasını, məmurların fəaliyyətində müasir dövrün tələblərinin nəzərə alınmasını, idarəçilikdə sivil normaların qorunmasını vacib sayır.

Ulu öndər Heydər Əliyevin xatirəsini anarkən onun xalqımıza ərməğan etdiyi müstəqil Azərbaycanı, əbədiyaşar ideyalarını qorumağı hər bir vətəndaş qarşısında mənəvi öhdəlik kimi müəyyənləşdirir. Çünki müstəqillik arzularımızın reallağa çevrilməsi və Azərbaycan dövlətinin bugünkü inkişafı məhz Heydər Əliyevin ideyalarına söykənilir. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qazanılan bütün sosial-iqtisadi nailiyyətlər, Azərbaycanın regionun lider dövlətinə çevrilməsi Heydər Əliyevin arzularının həyata vəsiqə alması deməkdir. Heç şübhəsiz ki, Heydər Əliyev yolu ilə inamla irəliləyən Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə daha böyük uğurlar qazanacaq, daha uca zirvələri fəth edəcəkdir.

Məhərrəm MƏMMƏDOV, fəxri dəmiryolçu, iqtisadçı-ekspert